folklor/edebiyat, cilt:17, sayı:67, 2011/3

# GÖÇLE GELEN ÖĞRENCİLERE TÜRKÇE ÖĞRETİRKEN KARŞILAŞILAN SORUNLARA İLİŞKİN ÖĞRETMENLERİN GÖRÜŞLERİ (İZMİR ÖRNEĞİ)

**Nevin Akkaya***

## GİRİŞ

Ekonomik siyasal ve toplumsal nedenlerle birçok insan, kimi zaman zorunlu kimi zaman da gönüllü olarak yaşadıkları yeri değiştirmektedir. Bu biçimde çoğu insan ekonomik sebepler ilk sırada olmak üzere; kan davası, ideoloji gibi nedenlerle bir yerden bir yere göç etmekte ve yeni bir yaşama başlamaktadır. Ekonomik, sosyal ve siyasal nedenlerle ortaya çıkan göç hareketleri, genel olarak, dış göç ve iç göç şeklinde sınıflandırılır. Dış göç, özellikle, az gelişmiş ülkelerden gelişmiş ülkelere doğru olan bir akıştır. İç göç de, ülke içinde kır-kır, kır-kent, kent-kır yönünde ortaya çıkar. (Çelik, 2002:275)

Ülkemizde 1950'li yıllardaki kalkınma faaliyetleriyle beraber bölgeler arası farklılıklar belirgin hale gelmiş, hızlı nüfus artışı ve tarımda mekanizasyon sebebiyle iç göç hareketleri yaygınlaşmaya başlamıştır (aktaran: Uşaklı,2005) İzmir'de göç, 1960'lara kadar çok yavaş seyretmiştir. İzmir'e 1960-1965'e kadar Ege bölgesiyle (Manisa, Uşak, Aydın, Afyon'dan), İç Anadolu'dan Konya ve Doğu Anadolu Bölgesinden göç olurken; 1965'ten sonra Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi ile İç Anadolu Bölgesi illeri artış göstermiştir. Bunlar içinde en belirgin olanlar şunlardır:

Kadifekale: Mardin, Konya, Yozgat ve İzmir çevresi.

Bayraklı: Erzurum, Kars, Sivas, Afyon, Uşak.

Çamdibi, Nergiz, Şemikler, Örnekköy: Eski Yugoslavya, Bulgaristan göçmenleri.

*Yar. Doç. Dr. Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Öğretmenliği Bölümü

Gürçeşme: Malatya, Gümüşhane, Erzurum, Erzincan.

Buca: Kars, Ağrı, Erzincan, Afyon, Uşak.

Güzeltepe: Erzurum, Muş (Sevgi,1988;122).

Gerek Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verileri, gerek yapılan diğer araştırmalar, İzmir'e yönelik göçlerin temel nedeninin iş aramak olduğunu ortaya koymaktadır. (Türkiye İstatistik Kurumu 2005 genel nüfus sayımı 2000 Göç İstatistikleri; Işık, 2009; Kaygalak, 2006) Bunun yanı sıra göç nedenleri arasında Güneydoğu ve Doğudaki güvenlik kaygıları da önemli bir neden olarak karşımıza çıkmaktadır.

Ülkemiz hızla bir gelişme sürecine girmiştir. Giderek yaygınlaşan kentleşme olgusu da bunun en önemli bir göstergesidir. Çıplak gözle bakıldığında kır nüfusunun kente kayması, az gelişmiş şehirlerden gelişmiş şehirlere göçme şeklinde beliren bu süreç, beraberinde birtakım sorunları da getirmektedir: iş alanları, sağlık, eğitim ve sosyal hizmetler vb. (Utku,1993: 32). Göçmenlerin özellikle eğitim sorunlarının çözümlenmesi onların kentsel kurumlarla ilişkisini ve kentsel etkinliklere katılımını artıracak, dolayısıyla yeni yerleşim alanında uyum süreçlerini hızlandıracaktır.

Eğitimle ilgili sorunların temelini, anadili etkin kullanamama oluşturmaktadır. Okulda başarının sırrı ve zihinsel gelişimin temel öğesi çocuğun dildeki yeterliliğidir. Yapılan araştırmalar, göçle gelen ailelerin çocuklarının konuşma dilinin ölçünlü dil olmayıp, ağız özellikli konuşma dili olduğunu göstermektedir(Sağır,2002; Ergenç, 1994; Zülfikar, 1981). Ayrıca bu ailelerin genelinde iki dillilik söz konusudur. Bu kavramla ilgili alan yazında çeşitli tanımlamalar yapışmıştır. Vardar (1980: 93), iki dilliği şu şekilde tanımlamaktadır: ' Bir bireyin iki dil bilmesi veya bir toplumda iki dil kullanılması durumudur.' Aksan (1998:26) da Vardar'ın yaptığı tanıma benzer bir açıklama yapmaktadır: ' Dilbilimde bireyin çeşitli nedenlerle ve değişik koşullar altında birden fazla dili edinmesi, kullanması ya da ikinci bir dili anadiline yakın bir düzeyde öğrenmesi durumuna iki dillik adı verilir.' Genel olarak bakıldığında göçle gelen ailelerde ve onların çocuklarında dil yanlışlıkları çok daha yoğun ve farklı boyutlarda görülmektedir. Oysa "öğrenciler, Türkçenin ifade imkânlarını öğrenip beceri haline getirdikçe sosyalleşeceklerdir. Sosyalleşmeyi sağlayan en önemli öğe dildir. Bir kültürün içinde doğan ve o kültürün içinde yaşayan insanın çevresiyle uyum içinde olması beklenir. Bu uyum da eğitim ve öğretimle gerçekleşebilir. Eğitim dil iletişimine dayanan bir süreçtir. İyi bir eğitim süreci için bu sürece katılan bireylerin kullandıkları dile en iyi şekilde hâkim olmaları gerekir. Bu yüzden öncelikle öğrencilerimize Türkçeyi en iyi şekilde öğretmemiz gerekmektedir (Özbay, 2002:166)."

Göçle gelen öğrencilerin birçoğunun anadili Kürtçe ve Arapçadır ve bu çocukların bazılarının sınırlı Türkçe yeterliliğine sahip olduğu görülmektedir. Öğretmenler, bu öğrencilerin anadili Türkçe olan öğrencilere göre daha fazla sorun yaşadıklarını düşünmektedir.

Son yıllarda, alternatif eğitim programlarının geliştirilmesinde ve kullanılmasında çok fazla artış görülmektedir. Bu eğitim programlarının birçoğu eğitimcilerin karşılaştıkları öğrenme engelli, ileri zekâlı ya da göçle gelen ve anadili farklı olan öğrencilerin ihtiyaçlarına göre eğitilmesi gerektiğinden dolayı ortaya çıkmıştır(aktaran; Uşaklı,2005:24).

Alternatif eğitim programlarına gerek kalmadan bu çocukların sorunlarının boyutlarının saptanması ve uygun çözüm önerilerinin geliştirilmesi onların Türkçe öğretiminde daha başarılı olmalarını sağlayacak, dolayısıyla daha sağlıklı iletişim kurarak hayatta da daha başarılı olacaklardır.

**Araştırmanın Amacı**

Bu araştırmada, İzmir'e farklı bölgelerden göçle gelen ailelerin ilköğretim II. kademe düzeyindeki çocuklarının Türkçe öğrenimleri sırasında karşılaşmış oldukları sorunların incelenmesi ve bu inceleme sonucunda çözüm önerilerine ulaşılması amaçlanmıştır.

YÖNTEM: Bu araştırmada alan araştırması olarak desenlenen betimsel yöntem kullanılmıştır. Araştırmada veri toplama araçları olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu ve Likert tipi ölçek kullanılmıştır. Araştırmada ele alınan süre anlık yöntemdir. Araştırmanın çalışma evrenini, İzmir il merkezinde görev yapan 1.187 Türkçe öğretmeni oluşturmaktadır. Örneklemi, araştırmaya gönüllü olarak katılmak isteyen 113 öğretmen oluşturmuştur. Öğretmenlerin 74' ü kadın (%65,5), 39'u (%35,5) erkektir.

Problem: Göçle gelen öğrencilerin Türkçe becerilerine yönelik yaşadıkları sorunlara ilişkin Türkçe dersi öğretmenlerinin görüşleri ve buna bağlı olarak çözüm önerileri nelerdir?

Araştırmanın alt problemleri:

1. Türkçe öğretmenlerinin sormacaya verdiği yanıtlarının dağılımı nasıldır?

2. Göçle gelen öğrencilerin Türkçe becerilerinde, öğretmenlerin cinsiyetlerine göre belirttikleri görüşlerde anlamlı fark var mıdır?

3. Göçle gelen öğrencilerin Türkçe becerilerinde, öğretmenlerin Türkçe öğretmenliği bölümü ve bölüm dışından mezun olmalarına göre belirttikleri görüşlerde anlamlı fark var mıdır?

4. Öğretmenlerin okullarında, göçle gelen öğrencilerin yoğunluklarına göre Türkçe becerilerinde belirttikleri görüşlerde anlamlı fark var mıdır?

5. Öğretmenlerin kıdemlerine göre belirttikleri görüşlerde, göçle gelen öğrencilerin Türkçe becerilerinde anlamlı fark var mıdır?

6. Göçle gelen öğrencilerin gelir durumlarına göre Türkçe becerileriyle ilgili öğretmen görüşlerinde anlamlı fark var mıdır?

Veri Toplama Aracı: Bu çalışmada, İzmir iline göçle gelen öğrencilerin Türkçe sorunlarını belirlemek üzere 41 maddeden oluşan ve araştırmacılar (Uşaklı,Akkaya) tarafından geliştirilen sormaca kullanılmıştır. Hazırlanan sormaca, alan uzmanlarının incelemesi ile son şeklini almıştır. Bu durum kapsam geçerliğinin bir göstergesi olarak kabul edilebilir. Sormacanın toplamı ve alt ölçek güvenirlilik katsayıları Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Ölçeğe İlişkin Güvenirlilik (Alpha) Katsayıları

| Sormacanın Bölümleri | N | Madde Sayısı | Cronbach Alpha |
|---|---|---|---|
| GENEL | 113 Tablo | 41 | 0,939 |
| ANLAMA | 113 | 11 | 0,875 |
| ANLATMA | 113 | 7 | 0,723 |
| ÇEVRE | 113 | 9 | 0,657 |
| DİL BİLGİSİ | 113 | 14 | 0,886 |

Tablo 1'de gözlendiği gibi sormacanın genel ve alt ölçeklerinin Cronbach Alpha katsayılarının yüksek olduğu söylenebilir. Ölçeğin genel güvenirlilik katsayısı 0,939 iken, anlama 0,875, anlatma 0,723, çevre 0,657 ve dilbilgisi güvenilirlik katsayısı 0,886'dır.

Bu çalışmada elde edilen verilerin analizinde; yanıtlanacak soruların niteliğine göre MANOVA, ANOVA, Scheffe testleri kullanılmıştır.

**BULGULAR VE YORUM:**

2009-2010 Eğitim- Öğretim yılında İzmir iline göçle gelen ailelerin ilköğretim ikinci kademedeki çocukların Türkçe öğretiminde karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri konusundaki öğretmen görüşleri şu şekilde sonuçlanmıştır: Öğretmenler öncelikle 82 sorun belirlemişlerdir. Yapılan istatistikî analizler sonucunda bu sorunlar genel hatlarıyla 41 maddede toplanmaktadır. Bu 41 maddenin 4 ana grupta kümelendiği ortaya konmuştur: Anlama, Anlatma, Dilbilgisi ve Çevre.

Tablo 2. Maddelerin En Yüksek ve En Düşük Puanları İle Ortalama Puanları

| Maddelerin en yüksek ve en düşük puanları ile ortalama puanları | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| | N | Minimum | Maximum | Ortalama | Std. Sapma | Yüzde Katılımı |
| m1 | 113 | 2 | 5 | 4,7071 | 0,66329 | 88 |
| m2 | 113 | 2 | 5 | 4,4602 | 0,64136 | 89 |
| m3 | 113 | 2 | 5 | 4,469 | 0,62779 | 89 |
| m4 | 113 | 3 | 5 | 4,5044 | 0,56889 | 89 |
| m5 | 113 | 2 | 5 | 4,2478 | 0,70116 | 84 |
| m6 | 113 | 2 | 5 | 3,8938 | 0,80581 | 78 |
| m7 | 113 | 1 | 5 | 3,6814 | 0,96608 | 74 |
| m8 | 113 | 2 | 5 | 3,8142 | 0,92146 | 76 |
| m9 | 113 | 2 | 5 | 3,5398 | 1,12627 | 71 |
| m10 | 113 | 2 | 5 | 3,6283 | 1,0623 | 72 |
| m11 | 113 | 1 | 5 | 3,7257 | 1,01102 | 74 |
| m12 | 113 | 2 | 5 | 4,1416 | 0,67964 | 83 |
| m13 | 113 | 2 | 5 | 4,0442 | 0,81711 | 80 |
| m14 | 113 | 1 | 5 | 4,1593 | 0,68877 | 83 |
| m15 | 113 | 1 | 5 | 3,5664 | 1,06801 | 72 |
| m16 | 113 | 1 | 5 | 3,6903 | 1,12662 | 74 |
| m17 | 113 | 1 | 5 | 3,5752 | 1,04202 | 74 |
| m18 | 113 | 1 | 5 | 4,3894 | 0,74921 | 88 |
| m19 | 113 | 2 | 5 | 4,1062 | 0,72411 | 82 |
| m20 | 113 | 2 | 5 | 3,7257 | 1,00221 | 74 |
| m21 | 113 | 1 | 5 | 3,9823 | 0,87609 | 80 |
| m22 | 113 | 1 | 5 | 3,7965 | 1,00142 | 76 |
| m23 | 113 | 2 | 5 | 3,8584 | 0,91483 | 77 |
| m24 | 113 | 1 | 5 | 3,531 | 1,07795 | 71 |
| m25 | 113 | 1 | 5 | 2,7778 | 1,27289 | 55 |
| m26 | 113 | 1 | 5 | 3,5752 | 1,00716 | 71 |
| m27 | 113 | 2 | 5 | 3,5469 | 0,83282 | 79 |
| m28 | 113 | 2 | 5 | 3,9115 | 0,7015 | 78 |
| m29 | 113 | 1 | 5 | 3,7699 | 0,90641 | 75 |
| m30 | 113 | 1 | 5 | 3,7699 | 0,98206 | 75 |
| m31 | 113 | 2 | 5 | 3,2212 | 1,10788 | 64 |
| m32 | 113 | 2 | 5 | 4,4867 | 0,72105 | 90 |
| m33 | 113 | 2 | 5 | 4,1504 | 0,78172 | 83 |
| m34 | 113 | 2 | 5 | 4,1947 | 0,766 | 84 |
| m35 | 113 | 1 | 5 | 4,1947 | 0,80021 | 84 |
| m36 | 113 | 4 | 5 | 4,7168 | 0,45255 | 94 |
| m37 | 113 | 2 | 5 | 4,5664 | 0,56499 | 91 |
| m38 | 113 | 2 | 5 | 4,4248 | 0,63815 | 88 |
| m39 | 113 | 2 | 5 | 4,1416 | 0,85427 | 83 |
| m40 | 113 | 2 | 5 | 36.283 | 1,02813 | 72 |
| m41 | 113 | 1 | 5 | 36.903 | 0,96436 | 74 |
| Valid N (listwise) | 113 | | | | | |

Araştırmaya katılan öğretmenlerin görüşlerine göre anlama açısından karşılaşılan sorunlar şöyle sıralanmıştır; "öğrencilerde kitap okuma alışkanlığı yoktur ve kitap, dergi gibi yazılı kaynakları takip etmemektedir, öğrenciler okudukları metni kavrayamamaktadır, öğrenciler bir metni bütün olarak okuyup anlayamamaktadır, öğrenciler, mecazî anlamlı sözleri, benzetmeleri, deyimleri ve atasözlerini anlamamaktadır, öğrenciler okuma metnindeki sözcükleri anlamada güçlük çekmektedir, öğrenciler dinlediklerini tekrar ifade ederken zorlanmaktadır, öğrencilerin dinleme becerileri zayıftır, öğrenciler sesli okuma çalışmalarında isteksizdir. Öğrencilerin okuma hızlarının çok yavaş olduğu görülmektedir."

Öğretmenlerin gözlemlerine göre göçle gelen öğrencilerin anlatma açısından Türkçe derslerinde karşılaştıkları sorunlar şöyle belirlenmektedir; "Öğrencilerin yanlış

dil kullanımları ikinci kademeye kadar düzeltilememiştir, öğrenciler yazı dilinde de günlük konuşma dilini kullanmaktadır, öğrenciler sözcüklerin yazımı ve telaffuzu konusunda güçlük çekmektedir, öğrenciler kompozisyon yazarken yanlış cümleler kullanmaktadır, öğrencilerin söz varlıkları çok yetersizdir, öğrenciler sözcükleri sınav kâğıtlarına yanlış yazmaktadır, öğrenciler kompozisyon yazarken yanlış sözcükler kullanmaktadır, öğrenciler kompozisyonlarında düzgün ifadeler kullanmamaktadır, öğrenciler kompozisyonlarında sözcük tekrarı yapmaktadır, öğrencilerde düzgün ve okunaklı yazı yazma alışkanlığı yoktur, argo bu öğrenciler arasında oldukça yaygındır, öğrenciler okuduklarını ve dinlediklerini anlıyor gibi davranmaktadır."

Dilbilgisi açısından karşılaşılan sorunlar ise şöyle belirlenmiştir " Öğrenciler dilbilgisini 'kurallar dizisi' olarak görmektedir, öğrenciler Türkçenin ses özelliklerini algılayamamaktadır, öğrenciler sesli okuma çalışmalarında noktalama işaretlerine dikkat etmemektedir, öğrenciler bileşik zamanlı terimleri anlamakta güçlük çekmektedir, öğrenciler ad, sıfat, zamir gibi terimleri anlamakta güçlük çekmektedir, öğrenciler cümle içinde sözcük türlerini (ad, zamir, zarf… gibi) tanıyamamaktadır, öğrencilerde fiillerde zaman kavramı hiç gelişmemiştir."

Çevre açısından karşılaşılan sorunlar ise şöyle belirlenmiştir " Anne ve babalar çocukların dil gelişimi konusunda duyarsızdır, Ailelerin eğitim ve kültür düzeyi düşüktür, Anne ve babalar okuma alışkanlığı oluşturma konusunda yetersizdir, öğrencilerin karşılaştıkları sorunlar geldikleri yöreye göre farklılık göstermektedir, çevrede farklı, okulda farklı dil kullanımı öğrencilerin Türkçe öğrenmelerinde zorluk çıkarmaktadır, öğrencilerin ağızlarındaki fonetik farklılıklar, Türkçe öğrenimlerini zorlaştırmaktadır, anne ve babalar çocuklarının Türkçenin doğru kullanımına ilişkin değer oluşturulmasında duyarsızdır, anne ve babalar çocuklarının Türkçe eğitimleri konusunda okulla işbirliğine gitmemektedir."

Yapılan araştırmalar Türkçenin etkili öğrenilmesinde çevrenin önemli bir etkisi olduğunu göstermektedir. Çocuğun içinde yaşadığı çevre ailenin eğitim ve kültür düzeyi, okuma alışkanlığı, dil bilinci ve dil duyarlılığı Türkçe kullanımını etkilemektedir. (Kartal,2003) (Susar,2000) ve ( Muhçu,1997) tarafından yapılan araştırmaların bulguları bu görüşü desteklemektedir.

En yüksek oranda 37. Madde olan " Anne ve babalar çocuklarının Türkçenin doğru kullanımına ilişkin değer oluşturulmasında duyarsızdır." a %94 oranında katılım gözlenirken, en düşük oranda katılım 25. Madde "Öğrenciler sesli okuma çalışmalarında isteksizdir." e %55'lik katılım gözlenmiştir. % 81 üzerinde katılım 18 madde olurken, 23 madde bu oranın altında kalmıştır. %70'in altında sadece iki madde olması (m25 ( öğrenciler sesli okuma çalışmalarında isteksizdir. ) ve m31 (Öğrencilerde fiilde zaman kavramı hiç gelişmemiştir.) ) olumsuzlukların ne büyük boyutta olduğunu ortaya koymaktadır.

Türkçe öğretmenlerinin cinsiyetler arası göçle gelen öğrencilerin Türkçe becerileri olan; anlama, anlatma, çevre, dilbilgisi bakımından anlamlı fark oluşturup oluşturmadığı MANOVA testi ile belirlenmiştir. Elde edilen sonuçlar; (Wilks Lambda (λ) 0,973, F(4,

108)=0,746, P=0,563 Türkçe öğretmenleri cinsiyetlerine göre göçle gelen öğrencilerini değerlendirdiklerinde sorunlara yaklaşımları arasında anlamlı fark olmadığına işaret etmektedir. Tablo 2'de verilen ANOVA testi sonuçları bu durumu desteklemektedir.

Tablo 3. Türkçe Beceri Puanlarının Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre Karşılaştırmaları

| Değişken | Cinsiyet | N | $\bar{x}$ | Ss | Sd | F | P |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| Anlama | Kadın | 74 | 40,864 | 6,918 | 1 | ,503 | ,480 |
| | Erkek | 39 | 41,846 | 7,139 | | | |
| Anlatma | Kadın | 74 | 29,608 | 2,987 | 1 | ,046 | ,831 |
| | Erkek | 39 | 29,743 | 3,566 | | | |
| Çevre | Kadın | 74 | 38,621 | 3,606 | 1 | ,263 | ,609 |
| | Erkek | 39 | 38,256 | 3,588 | | | |
| Dil Bilgisi | Kadın | 74 | 52,945 | 8,595 | 1 | ,113 | ,737 |
| | Erkek | 39 | 52,384 | 8,122 | | | |

Tablo 3 incelendiğinde, hem kadın hem de erkek Türkçe öğretmenlerinin yaşanan sorunlar konusunda aynı düşüncede oldukları söylenebilir. Bu, aynı zamanda yüksek düzeyde bir problem durumunu yansıtmaktadır. Anlama boyutu 11 maddeden oluşmakta ve alınabilecek en yüksek puanın 55 olduğu göz önüne alındığında ortalamanın kadınlarda 40, 864 erkeklerde 41, 846 olması oldukça anlamlıdır. Bir diğer ifade ile katılımcılar bu boyutta yaklaşık %75 oranında bir problem olduğunu düşünmektedirler. Burada 41 sayısı 55'e (alınabilecek en yüksek puan) bölünerek bu değer elde edilmiştir. Anlatma boyutunda ise 7 madde ve alınabilecek en yüksek puan 35'tir.

Öğretmenlerin ise hem kadınlar hem de erkekler yaklaşık 29 ortalama puana sahiptir. Öğretmenler anlatma boyutunda yaklaşık %83 oranında bir problemden söz etmektedir. Çevre boyutunda ise 9 maddede alınabilecek en yüksek puan 45'tir. Burada da öğretmenlerin yaklaşık ortalamaları 38'dir. Yaklaşık %84 oranında çevre boyutunda problemden söz edilmektedir. Dilbilgisinde ortalamanın yaklaşık her iki cinsiyet içinde 22 olduğu anlaşılmıştır. 14 maddeden oluşan bu boyuttan alınabilecek en yüksek puan 70'tir. Yaklaşık %74 oranında bir problem durumu dilbilgisinde gözlenmektedir. Boyutlar öğretmenlerin cinsiyete göre değerlendirmeleri ele alındığında Türkçe becerileri açısından göçle gelen öğrencilerin yaklaşık ¼'ü Türkçe dersinde başarılı olabileceklerdir, diğerleri ise anlama anlatmaya dayalı önemli sorunlar yaşayabilirler. Bu sorunları yaşayan öğrencilerin genel sınavlarda başarılı olabileceklerini söylemek zordur.

Türkçe öğretmenlerinin Türkçe bölümü mezunu olma ve bu bölüm dışında mezun olma (Türk dili ve edebiyatı, yabancı dil vb) durumu beceriler açısından anlamlı fark oluşturup oluşturmadığı MANOVA testi ile belirlenmiştir. Elde edilen sonuçlar; (Wilks Lambda (λ) 0,949, F(4, 108)=1,438 P=0,226 Türkçe öğretmenleri branşlarına göre göçle

gelen öğrencilerini değerlendirdiklerinde sorunlara yaklaşımları arasında anlamlı fark olmadığına işaret etmektedir. Bu durum yukarıda da gözlendiği gibi cinsiyetler arasında da benzer sonuçlar vermiştir. Tablo 3'de verilen ANOVA testi sonuçları bu durumu desteklemektedir.

Tablo 4. Türkçe Beceri Puanlarının Öğretmenlerin Branşına Göre Karşılaştırmaları

| Değişken | Branşı | N | $\bar{x}$ | Ss | Sd | F | P |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| Anlama | Türkçe | 76 | 41,289 | 7,027 | 1 | ,035 | ,852 |
| | Türkçe Dışı | 37 | 41,027 | 6,974 | | | |
| Anlatma | Türkçe | 76 | 29,736 | 3,091 | 1 | ,153 | ,697 |
| | Türkçe Dışı | 37 | 29,486 | 3,404 | | | |
| Çevre | Türkçe | 76 | 38,539 | 3,356 | 1 | ,034 | ,853 |
| | Türkçe Dışı | 37 | 38,405 | 4,071 | | | |
| Dil Bilgisi | Türkçe | 76 | 53,565 | 7,682 | 1 | 2,199 | ,141 |
| | Türkçe Dışı | 37 | 51,081 | 9,615 | | | |

Tablo 4 incelendiğinde; hem Türkçe bölümünden mezun öğretmenler hem de Türkçe dışı bölümden mezun olan öğretmenler göçle gelen öğrencilerin anlama, anlatma, çevre boyutlarındaki problemleri algılama oranlarında istatistiki açıdan anlamlı bir farklılık yoktur.

Öğretmenlerin Türkçe bölümü mezun olması ya da bölüm dışından mezun olması göçle gelen öğrencilerin Türkçeye ilişkin yaşadıkları problemleri benzer şekilde algıladıkları anlaşılmıştır. Sadece dilbilgisi boyutunda istatistiksel olmasa da küçük bir farklılığın Türkçe öğretmenleri lehine olması alan bilgisi ile açıklanabilir.

Türkçe öğretmenlerinin görev yaptıkları okulda belirttikleri göçle gelen öğrenci oranlarına göre bu öğrencilerin Türkçe beceriler açısından anlamlı fark oluşturup oluşturmadığı MANOVA testi ile belirlenmiştir. Elde edilen sonuçlar; (Wilks Lambda (λ) 0,848, F(4, 108)=4,822 P< 0,001 Türkçe öğretmenleri okullarında göçle gelen öğrenci yoğunluklarına göre göçle gelen öğrencilerini değerlendirdiklerinde sorunlara

yaklaşımları arasında anlamlı fark olduğuna işaret etmektedir. Tablo 4'de verilen ANOVA testi sonuçları bu durumu desteklemektedir.

Tablo 5. Türkçe Beceri Puanlarının Öğretmenlerin Okullarında Göçle Gelen Öğrenci Yoğunluklarına Göre Karşılaştırmaları

| Değişken | Yoğunluk | N | $\bar{x}$ | Ss | Sd | F | P |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| Anlama | Tamamı | 45 | 42,733 | 8,239 | 1 | 3,678 | ,058 |
| | Yarıdan Fazla | 68 | 40,191 | 5,852 | | | |
| Anlatma | Tamamı | 45 | 30,666 | 3,323 | 1 | 8,024 | ,005 |
| | Yarıdan Fazla | 68 | 28,985 | 2,924 | | | |
| Çevre | Tamamı | 45 | 40,200 | 3,188 | 1 | 19,684 | ,000 |
| | Yarıdan Fazla | 68 | 37,367 | 3,407 | | | |
| Dil Bilgisi | Tamamı | 45 | 55,200 | 9,081 | 1 | 6,666 | ,011 |
| | Yarıdan Fazla | 68 | 51,132 | 7,562 | | | |

Tablo 5 incelendiğinde göçle gelen öğrencilerin çok yüksek oranda olduğu okullarda, öğrencilerin tüm becerilerde daha fazla sorunla karşılaştıkları anlaşılmaktadır. Sadece anlama becerileri arasında anlamlı farklılık gözlenmezken, anlatma, çevre ve dilbilgisi becerilerinde anlamlı farklılık gözlenmiştir. Bu becerilerde göçle gelen öğrencilerin yoğun olan okullarda daha fazla sorunla karşılaşmış olmaları öğrencilerin akranların öğrenme şanslarının sınırlı olması ile açıklanabilir. Bu durumda yoğun göç alan okullarda okuyan öğrencilerin, yol ücretleri ve beslenme ihtiyaçları karşılanarak daha uzaktaki okullara paylaştırılması bu sorunun çözümüne katkı sağlayacağı düşünülebilir.

Türkçe öğretmenlerinin kıdemlerine göre göçle gelen öğrencilerin Türkçe beceriler açısından anlamlı fark oluşturup oluşturmadığı MANOVA testi ile belirlenmiştir. Elde edilen sonuçlar; (Wilks Lambda ($\lambda$) 0,872, F(4, 107)=1,894 P= 0,062 Türkçe öğretmenleri kıdemlerine göre göçle gelen öğrencilerini değerlendirdiklerinde sorunlara yaklaşımları arasında anlamlı fark olmadığına işaret etmektedir. Tablo 5'de verilen ANOVA testi sonuçları bu durumu desteklemektedir.

Tablo 6. Türkçe Beceri Puanlarının Öğretmenlerin Kıdemlerine Göre Karşılaştırmaları

| Değişken | Kıdem | N | $\bar{x}$ | Ss | Sd | F | P |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| Anlama | 1 yıl | 29 | 42,344 | 7,271 | 2 | 1,005 | ,369 |
| | 2 yıl | 33 | 39,878 | 6,228 | | | |
| | 3 + yıl | 51 | 41,411 | 7,261 | | | |
| Anlatma | 1 yıl | 29 | 31,172 | 2,791 | 2 | 5,809 | ,004 |
| | 2 yıl | 33 | 28,545 | 3,192 | | | |
| | 3 + yıl | 51 | 29,509 | 3,107 | | | |
| Çevre | 1 yıl | 29 | 39,551 | 3,054 | 2 | 1,733 | ,181 |
| | 2 yıl | 33 | 38,030 | 3,206 | | | |
| | 3 + yıl | 51 | 38,196 | 4,020 | | | |
| Dil Bilgisi | 1 yıl | 29 | 55,482 | 7,693 | 2 | 3,079 | ,050 |
| | 2 yıl | 33 | 50,272 | 8,201 | | | |
| | 3 + yıl | 51 | 52,803 | 8,579 | | | |

Manova sonuçları anlamlı farka işaret etmezken, Manova sonrası yapılan Anova testi sonuçları anlatma ve dilbilgisi boyutlarında öğretmenlerin kıdem yılları arasında anlamlı fark olduğunu göstermektedir. Farkın kaynağının anlaşılması için yapılan Scheffe testi anlatmada ve dilbilgisi boyutlarında öğretmenlikte kıdem yılı bir olan bireyler daha yüksek oranda problem ifade etmişlerdir. Bu durum öğretmenlerin görevlerinin ilk yıllarında yer almaları nedeniyle farklı bir durumla karşılaşmaları sonucu problemi daha yüksek boyutta algılamış olmaları ile açıklanabilir.

Öğrencilerin gelir düzeylerine göre Türkçe beceriler açısından anlamlı fark oluşturup oluşturmadığı MANOVA testi ile belirlenmiştir. Elde edilen sonuçlar; (Wilks Lambda (λ) 0,917, F(4, 107)=1,179 P= 0,313 Türkçe öğretmenleri, öğrencilerin ekonomik düzeylerine göre göçle gelen öğrencilerini değerlendirdiklerinde Türkçe sorunlarına yaklaşımları arasında anlamlı fark olmadığına işaret etmektedir. Tablo 7'de verilen ANOVA testi sonuçları bu durumu desteklemektedir.

Tablo 7. Türkçe Beceri Puanlarının Öğrencilerin Gelir Düzeylerine Göre Karşılaştırmaları

| Değişken | Gelir | N | $\bar{x}$ | Ss | Sd | F | P |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| Anlama | Çok Düşük | 28 | 41,000 | 8,384 | 2 | 0,680 | 0,509 |
| | Düşük | 49 | 42,020 | 6,339 | | | |
| | Orta | 36 | 40,250 | 6,682 | | | |
| Anlatma | Çok Düşük | 28 | 30,000 | 3,579 | 2 | 0,231 | 0,795 |
| | Düşük | 49 | 29,489 | 3,182 | | | |
| | Orta | 36 | 29,611 | 2,920 | | | |

| | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| Çevre | Çok Düşük | 28 | 39,178 | 3,590 | 2 | 1,339 | 0,266 |
| | Düşük | 49 | 38,653 | 3,243 | | | |
| | Orta | 36 | 37,750 | 3,98121 | | | |
| Dil Bilgisi | Çok Düşük | 28 | 52,250 | 10,131 | 2 | 0,227 | 0,759 |
| | Düşük | 49 | 53,428 | 7,892 | | | |
| | Orta | 36 | 52,222 | 7,761 | | | |

Tablo 7 incelendiğinde her dört beceride de ekonomik durum açısından öğretmenlere göre anlamlı değildir. Ancak öğrencilerin gelir seviyesi arttıkça becerilere ilişkin ortalamaların da düştüğü gözlenmektedir. Bu durumda ekonomik gelir düzeyinin artması ile öğrencilerin etkileşime girdikleri çevrenin değişmesi, öğrencilerin çevreyle daha fazla etkileşime geçmeleri sonucu Türkçe becerilerinin geliştiği ileri sürülebilir.

2009-2010 eğitim öğretim yılında İzmir iline göçle gelen aileleri ilköğretim ikinci kademede (6-7-8) eğitim gören çocuklarının Türkçe öğretiminde karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri konusundaki öğretmenlerin görüşleri şu şekilde sonuçlanmaktadır: (Öğretmenlerin ifadeleri aynen aktarılmıştır.)

1. Anne ve babaların cahilliği, bilinçsizliği, yaşadıkları hayatın çarpıklığı, maddi sıkıntılar öğrencilerin ders dışı önceliği olmaktadır.
2. Velilerin bilinçlendirilmesi yoluna gidilmelidir.
3. Okuma kültürlerini ve Türkçeyi kullanma becerilerini geliştirmek gerekir.
4. Ders saatleri artırılmalı. (Türkçe ders saati).
5. Okul-aile işbirliği artırılmalıdır.
6. Anneler ve babalar evde okuma saati yapmalı, anne ve babaların Türkçeyi doğru kullanmaları sağlanmalı, dil sevgisi ve dil bilinci geliştirilmelidir.
7. Anne ve babaların kitap, gazete vb. yayınları takip etmelerini sağlamak gerekir.
8. Öğrenciler için bireysel okumaya zaman ayırıcı uygulamalar yapılmalıdır.
9. Sınıf ve okul kitaplıkları zenginleştirilmeli ve güncellenmelidir.
10. Okullarda Türkçe eğitiminin öneminin kavratılması gerekir.
11. Türkçe dersi baraj ders olmalıdır.
12. Öğrencilerin spor ve sanat etkinliklerine katılmaları sağlanmalıdır.
13. Öğrencilere ek kurslar verilmelidir.
14. Sivil toplum örgütleri, devlet ücretsiz kitap, dergi göndermelidir.
15. Televizyonlarda argo, yabancı dil, küfür vb. konuşmalara yer verilmemelidir,
16. Şiir, kompozisyon vb. çalışmaları yaptırmak gerekir.

Göçle gelen ailelerin İlköğretim ikinci kademedeki çocuklarının Türkçe öğrenimlerinde karşılaştıkları sorunların tespit edilmesine ilişkin yapılan bu araştırma sonucunda ise şu öneriler geliştirilmiştir:

1. Okullarda verilen Türkçe öğretimi okul dışında ailede ve toplumsal çevrede de

sürdürülmelidir. Bunun için okul aile iş birliğinin geliştirilmesi gerekir. Bu süreçte aileler Türkçe öğretimi konusunda bilinçlendirilmeli, duyarlı hale gelmeleri için de çocuğun yaşamında Türkçe öğretiminin önemi anlatılmalıdır.

2. Türkçe öğretiminde karşılaşılan en önemli sorunlardan birisi toplumca okuma alışkanlığı ve ilgimizin yetersiz olmasıdır. Okulda Türkçe öğretmenleri, idare ve veli işbirliği ile okumaya karşı ilgi ve merak uyandırıcı çalışmalar yapılmalı, okul ve sınıf kitaplıkları oluşturulmalı -varsa- çocukların ilgi ve ihtiyaçları doğrultusunda zenginleştirilmelidir. Dil becerilerinin gelişmesi, bütün becerilere eşit önem verilmesiyle mümkündür; ancak okuma becerisini geliştirmek için çeşitli yollar denenmeli, bu konuda aileyle işbirliğine gidilmelidir.

3. Türkçe öğretmenlerine yönelik olarak yüksek öğretim kurumu ve Milli Eğitim Bakanlığı işbirliği ile öğrencilere Türkçe derslerinde onların ilgisini çekecek, tutumlarını olumlu yönde gelişmesine katkı sağlayacak yöntem ve teknikler konusunda hizmet içi eğitim seminerleri düzenlenmelidir.

4. Türkçe derslerinde beceri alanlarıyla ilgili çalışmalar yeni yöntem ve teknikler izlenerek yapılmalı, sözgelimi, yazma becerisine yönelik çalışmalarda yaratıcı yazma, beyin fırtınası gibi farklı tekniklerle öğrencilerin derse karşı ilgisi arttırılmalıdır.

5. Süreli yayınlar, okula, aileye ücretsiz temin edilmeli, öğrencilerin yararlanabilmesi sağlanmalıdır.

6. Sınıflarda öğrencilerin dil düzeyleri belirlenmeli, sınırlı Türkçesi olanların ek çalışmalarla desteklenmesi gerekmektedir.

7. Öğrencileri, ders dışı etkinliklerde yaratıcı drama, tiyatro, şiir dinletileri gibi dil becerisini geliştirmeye yönelik çalışmalara katmalıdır.

8. Türkçe ders saatlerinin artırılması uygun olabilir.

9. Ailesi göçle gelen öğrencilerin diğer öğrencilere göre Türkçe derslerinde eğitime yönelik ihtiyaçları daha fazladır. Bu ihtiyaçlar belirlendikten sonra rehber öğretmen bu konuyla ilgili görevlendirilmiş bir müdür yardımcısı ve Türkçe öğretmeni eşliğinde, velilerin uygun olacağı saatlerde seminerler verilerek, aileler dile karşı duyarlı olma konusunda bilinçlendirmeye gidilmelidir.

10. Bu öğrencilerin bireyselleştirilmiş görsel, işitsel araçlarla Türkçe eğitimi almaları sağlanmalıdır.

**KAYNAKÇA**

Balcı, T. Ve Balcı, H. Anadil ve Yabancı Dil Olarak Türkçe Eğitimine İlişkin Genel Öneriler. Çağdaş Türk Dili. 63, 19-25. (1993).

Çetin, M. C. "Dilimiz Kültürümüz, Kimliğimiz, Bilim Ve Eğitim Dili Türkçe" Bilim ve Öğretim Dili Olarak Türkçe İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi Rektörlüğü Sayı: 1568. (1995).

Demirel, Ö. "İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi ve Sorunları" İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi ve Sorunları Türk Eğitim Derneği XI. Öğretim Toplantısı 25-26 Mayıs 1993 (Yayına Hazırlayan: A. Ferhan Oğuzkan), Türk Eğitim Derneği Öğretim Dizisi No:11, Ankara: Şafak Matbaacılık. (1993).

Ergenç, İ. Türkiye'deki Anadil Sorunu. Dil Dergisi. 25, 12-14. (1994).

Gün, Z. Çocuk ve Göç. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (2002).

Gündemir, Y. İlköğretim Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Okuduğunu Anlama Becerilerinin Gelişimlerin Ölçülmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. (2002).

Işık, Ş. 1995-2000 Döneminde İzmir'e Yönelik Göçler Ege Üniversitesi Türk Coğrafya Dergisi. http://www.tck.org.tr Sayı 52: 9-16, İstanbul

İleri, E. Avrupa'da Yaşayan Türk Çocuklarının Anadil Sorunları Toplantısı Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu TDK Yayınları Sayı 734. (2000).

Kartal, A. F. Iğdır İli İlköğretim Okullarının II. Kademe VI. Sınıflarında Okuma ve Yazma Derslerinde Karşılaşılan Sorunları. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (2003).

Kavcar, C. Türkçe Eğitimi ve Sorunları. Dil Dergisi. 65, 5-10. (1998).

Kaygalak, İ. İzmir Karşıyaka-Çiğli Perifedesinde Göçün Sosyo-Ekonomik Boyutları. Ege Coğrafya Dergisi, 15 (2006), 87-103, İzmir Aegean *Geographical Journal, 15 (2006),* (1998). *7-103.*

Muhcu, G. İlkokul Öğretmenlerinin Türkçe Öğretiminde Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm İçin Öneriler. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (1997).

Özbay, M. Kültür Aktarımı Açısından Türkçe Öğretimi. Türk Dili ve Edebiyat Dergisi. 602, 111-120. (2002).

Özcan, Y.Z. Türkiye'de İç Göç, Konferans Bolu-Gerede 6-7-8 Haziran 1997 İstanbul: Numune Matbaacılık, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı. (1998).

Özdemir, E. Türkçe Öğretiminde Karşılaşılan Güçlükler ve Çözüm Önerileri. İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi ve Sorunları Türk Eğitim Derneği XI. Öğretim Toplantısı 25-26 Mayıs 1993. (Yayına Hazırlayan: A. Ferhan Oğuzkan) Türk Eğitim Derneği Öğretim Dizisi, Ankara: Şafak Matbacılık. (1993).

Sever, S. "Bilimsel Gelişmeler Karşısında Anadili Öğretiminin Sorumluluğu" Dil ve Dilimiz Türkçe, (Sempozyum Bildirileri 13-14 Kasım 2003) Basıma Hazırlayan: Hüseyin Atabaş, Ankara; Ankara Üniversitesi Basımevi. (2004)

Söylemez,Ü. Kentleşme ve Dil Değişimi: Kırsal Göçmenlerin Toplumbilimsel Analizi ve İşteki Değişim Stratejileri. Yayınlanmamış doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (1999).

Susar, F. Türkçe Öğretiminde Karşılaşılan Sorunlar ve Bu Sorunların Öğretmen Performansına Etkileri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (2000).

Tekeli, İ. Türkiye'de İç Göç, Konferans Bolu-Gerede-6-8 Haziran 1997 İstanbul: Numune Matbaacılık, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı. (1998).

TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu) *Genel Nüfus Sayımı. 2000 Göç İstatistikleri.* Ankara: Türkiye İstatistik Kurumu. (2005).

Utku, M. B. Fırsat Eşitliği Açısından Gecekondu Bölgeleri ve Kız Çocuğunun Eğitim Şansı (İzmir örneği). Yayınlanmamış Yüksek LİSans Tezi, D.E.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü. (1993).

Uşaklı, H. İzmir İlinde Göç Alan Bölgelerdeki İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretiminde Karşılaşılan Sorunlar. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, D.E.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü. (2005)

## *Özet*

### Göçle Gelen Öğrencilere Türkçe Öğretirken Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Öğretmenlerin Görüşleri (İzmir Örneği)

Bu araştırmada İzmir iline göç ile gelen ailelerin ilköğretim 2. kademede okuyan çocuklarının Türkçe öğretimlerinde öğretmenler tarafından belirtilen sorunlar araştırılmıştır.

Araştırmanın verileri 2009 -2010 eğitim öğretim yılında İzmir ili 7 metropol ilçeden seçilen, ilköğretim 2. kademede görev yapan 113 Türkçe öğretmenine yarı yapılandırılmış görüşme formu ve likert tipi ölçek uygulanarak elde edilmiştir.

Araştırmada Türkçe öğretmenleri tarafından belirtilen sorunlar anlama, anlatma, dilbilgisi ve çevre şeklinde 4 alt boyutta toplanmıştır. Öğretmenler tarafından belirtilen sorunların, öğretmenlerin cinsiyeti, mezun oldukları alan, kıdemleri, öğrenci ailelerinin gelir düzeyine ve okuldaki göç ile gelen öğrenci oranı değişkenleri arasındaki farklara bakılmıştır.

Elde edilen bulgular şu şekildedir:

1. İzmir'e göçle gelen öğrencilerin Türkçe öğretiminde karşılaşılan sorunlarda, öğretmenlerin cinsiyeti, kıdemine göre anlamlı fark görülmemiştir.

2. Öğretmenlerin çalıştıkları okuldaki göç ile gelen öğrenci oranı arasında istatistiki açıdan anlama becerileri arasında anlamlı fark yoktur,ancak anlatma, dilbilgisi, çevre boyutlarında anlamlı farklılık gözlenmiştir.

3. İzmir'e göçle gelen çocukların ailelerinin gelir düzeyine göre çocukların Türkçe becerilerinde, öğretmen görüşlerinde anlamlı farklılık yoktur ancak ailelerin gelir düzeyi arttıkça sorunlarda azalma saptanmıştır.

Göçle gelen öğrencilerin sorunlarına ilişkin, öğretmenlerin çözüm önerileri; aile merkezli, okul, basın - yayın merkezli olmak üzere 4 grupta toplanabilir.


**Anahtar Kelimeler**: Göç, Türkçe Öğretimi Sorunları, Öğretmen Görüşleri


## *Abstract*

In this research, Turkish teaching problem of immigrant families'children in İzmir were investigated in terms of their Turkish teachers.

The data of this research was obtained by administration of semi-structured interview and likert type questionnaire to Turkish teachers who work in primary schools in İzmir's 7 centre provinces in 2009-2010 education year.

The problems stated by Turkish teachers were picked up four dimensions. These are unde rstanding,expression,grammar and environment. The problems stated by Turkish teachers were analiyzed in terms of teachers'sex, experience, university graduation program,; the socio-economic status of students' families and the rate of the immigrants students in the school variables.

The findings of this research as follows:

1. There is no significant difference between problems of immigrant's students and teacher's sex, experience and the working providence.

2. The rate of migration between the school work with teachers from no statistically significant difference between understanding, but expressions, grammar, showed a significant difference in the environment.

3. Izmir Turkish migrant children in families of children according to income level of skills, teacher observations do not differ significantly, but the problems were decreased with increasing income level of families.

Related to the problems of migrant students, teachers, solutions, family-centered, schools, media-centric to be divided into 4 group.


**Key Words:** Migration, Turkish teaching problems, The views of teachers